

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**



ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректорка з навчальної та науково-педагогічної роботи

Дар'я МАЛЬЧИКОВА

19" вересня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ**

Освітня програма Середня освіта (історія)
Спеціальність 014 Середня освіта
Спеціалізація 014.03 Історія та громадянська освіта
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Факультет психології, історії та соціології
Кафедра історії, археології та методики викладання
Курс II

Програму розроблено:

1. **Бойков Олег Юрійович**, доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, археології та методики викладання;
2. **Михайленко Галина Миколаївна**, доцентка, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії, археології та методики викладання.

Програму розроблено на основі освітньо-професійної програми Середня освіта (історія) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої наказом ректора ХДУ № 270-Д від 29 червня 2023 р.

Деканеса факультету



Ірина ШАПОШНИКОВА

Затверджено на засіданні кафедри історії, археології та методики викладання

Протокол № 2 від 22 серпня 2025 р.

Завідувачка кафедри

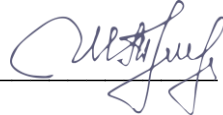


Наталя КУЗОВОВА

Схвалено науково-методичною радою факультету

Протокол № 2 від « 16 » вересня 2025 р.

Голова ради



Тетяна ШВЕЦЬ

Керівниця навчального відділу
“19” вересня 2025 року



Вікторія ЯЦЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

ВСТУП

(загальна інформація про практику, коротка анотація, термін практик)

Практична підготовка здобувачів, які навчаються у Херсонському державному університеті, здійснюється шляхом проходження ними практики в закладах освіти, на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними закладами договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку.

Політика щодо академічної доброчесності регламентується Положенням академічної доброчесності учасників освітнього процесу Херсонського державного університету.

Проходження навчальної практики відбувається у IV семестрі протягом трьох тижнів. Розрахована навчальна практика на 4,5 кредити ECTS /135 годин.

Структура практичної підготовки

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів ECTS	Форма контролю	Опис, мета
ОК 30	Навчальна практика	4,5	диф. залік	Підготовка здобувачів до виконання роботи вчителя та отримання практичних навичок. Під час проходження практики здобувачі закріплюють теоретичні знання з курсу «Археологія України», удосконалюють уміння й навички, набуті під час занять для викладання історії в школі

1.Мета, основні завдання та формат (очний, дистанційний, змішаний, екскурсія, виїзна) практики

Мета практики: оволодіння практичними навичками, необхідними для майбутнього вчителя історії, закріплення та поглиблення набутих під час вивчення археологічних та джерелознавчих курсів: поглиблення знань з теорії і методики проведення польових археологічних досліджень та подальшої опрацювання археологічних матеріалів, формування компетентностей для роботи з музейними експонатами та заходів щодо збереження археологічних пам'яток, пропагування принципів збереження культурної спадщини.

Основні завдання практики:

- навчитися розуміти стратиграфію шурфу (розкопу);
- визначати відносну хронологію археологічної пам'ятки;
- виявлення та дослідження різних видів археологічних об'єктів;
- виробити вміння проводити первинну обробку та опис знахідок;
- набути навичок із зняття та дослідження культурного шару;
- зібрати матеріал для курсової чи наукової роботи;
- дослідити практики використання речових історичних джерел як наочності для викладання історії в школі.

Формат проведення практики: дистанційний

2. Програмні результати навчання та компетентності

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	ЗК	ФК (СК)	ПРН
ОК 30	Навчальна	ЗК1-10	ФК6-9, ПК1-7,11	РН1. Відтворює основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховує в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів. РН4. Здійснює добір і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінює результати їх навчання та ефективність уроку. РН7. Демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності. РН8. Генерує обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами. РН9. Застосовує сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.

				РН10. Демонструє володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності. РН11. Виявляє навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснює необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності. РН13. Демонструє знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні. ПРН 1. Демонструє знання змісту фундаментальних і спеціальних галузей історичної науки та спеціальних історичних дисциплін, пояснює і характеризує історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку. ПРН 2. Знає і аналізує сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних дисциплін та імплементує знання у навчальну і практичну діяльність. ПРН 3. Орієнтується в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперує спеціальною термінологією. ПРН4. Демонструє інтегроване мислення, пояснює цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки. ПРН5. Використовує краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; розуміє й популяризує історико-культурну спадщину України та світу. ПРН6. Працює з джерелами інформації, інтегрує їх у зміст навчання історії, представляє та обговорює відображені в них факти, явища, події, визначає власну позицію щодо суперечливих питань. ПРН7. Знає зміст шкільних курсів історії, проєктує і здійснює навчальний процес, обирає оптимальні компетентісно орієнтовані методики навчання історії, уміє оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку учня/учениці. ПРН9. Цінує різноманіття та мультикультурність; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керується в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва ПРН10. Усвідомлює цілі, мотиви власної педагогічної діяльності, стійко прагне до набуття та вдосконалення професійних компетентностей
--	--	--	--	---

3. Програма (види, зміст і обсяг завдання (робіт), форма виконання) практики

Зміст і оцінювання практики

№	Назва робіт/завдань	Форма звітності (таблиці, графіки, фото-, відео, презентації тощо)	Кількість балів за виконання робіт/завдань (max)
1	2	3	4
1	Польова практика (зняття та дослідження культурного шару, аналіз стратиграфії шурфів (розкопу), виявлення та дослідження наземних та ґрунтових об'єктів)	Звіт, що містить: характеристику культурного шару або заповнення досліджуваного археологічного об'єкта, креслення стратиграфії досліджуваного квадрата	10
2.	Камеральна практика (очистка артефактів, первинний опис артефактів, шифрування археологічного матеріалу, підготовка артефактів до транспортування до місця стаціонарного зберігання, часткова реставрація керамічного посуду, робота з антропологічним та археозоологічним матеріалом)	Звіт, що містить: аналіз кількості та місцезнаходження знайдених артефактів, малюнки артефактів	20
3.	Розробка шкільної екскурсії за матеріалами практики	План шкільної екскурсії	20
4.	Загальне оформлення та ведення звіту про результати практики, презентація результатів практики, захист практики	Звіт про проходження практики	50
Загальна кількість балів			100

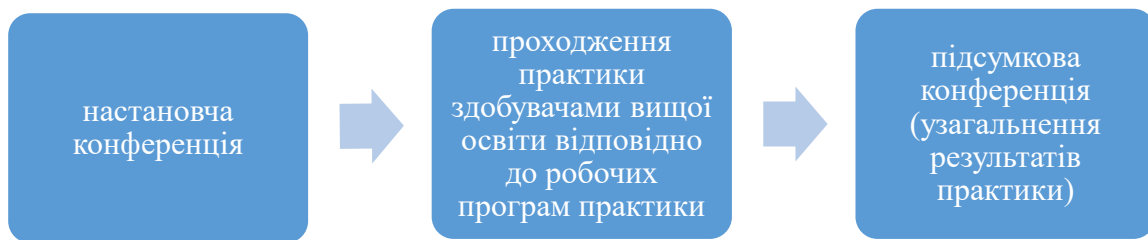
Примітки:

Загальна кількість балів:

-100 балів відповідно до Порядку оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Херсонському державному університеті (наказ 07.09.2020 № 803-Д)

4. Організація проведення практики

Кожна практика включає три етапи.



На першому етапі практики проводиться настановна конференція, на якій:

- завідувач кафедри та керівники розкривають мету та основні завдання практики, знайомлять здобувачів з базами практики, порядком проходження практики, видами робіт, порядком оцінювання, оформлення звітної документації та процедурою контрольного заходу.

На початку практики здобувачі вищої освіти повинні отримати інструктаж з охорони праці в галузі, ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства, порядком отримання документації та матеріалів.

Методи навчання

У процесі практичної підготовки використовуються такі методи навчання:

- словесні методи: презентація, розповідь, бесіда, пояснення, дискусія, виконання ситуаційних вправ та обговорення проблемних ситуацій;
- наочні методи: мультимедійна презентація, демонстрація;
- практичні методи: розв'язання практичних та аналітичних завдань, метод проєктування, виконання індивідуальних завдань, тренінг тощо.

5. Методичні рекомендації

Досягнення поставленої мети і завдань практики передбачає оволодіння здобувачами відповідними методиками, практичне ознайомлення з формами їх

застосування, що становлять зміст діяльності здобувача-практиканта як майбутнього вчителя історії.

Археологічна практика спрямована на практичне засвоєння теоретичних курсів освітніх компонент з археології.

У процесі практики здобувачам рекомендується:

- поглибити та закріпити в практичних умовах теоретичні знання з історії та археології, отримані у процесі навчання;
- розвинути свої індивідуальні здібності і закріпити навички професійної археологічної підготовки, здобуті впродовж вивчення теоретичного матеріалу;
- ознайомитися з реальним обсягом польової роботи археолога.
- дослідити можливості використання археологічних розкопок для розробки шкільних екскурсій.

Вказані роботи розподілені на чотири змістових модуля:

I Змістовий модуль

Тема: «Методика проведення польових археологічних досліджень»

- 1.Зняття та дослідження культурного шару.
- 2.Аналіз стратиграфії шурфів (розкопу).
- 3.Виявлення та дослідження наземних та ґрунтових об'єктів.
- 4.Первинне визначення артефактів.
- 5.Проведення класифікації декількох видів знайдених під час роботи артефактів.

II Змістовий модуль

Тема: «Камеральна обробка археологічного матеріалу»

- 1.Очистка артефактів, виготовлених з різних матеріалів.
- 2.Шифрування археологічного матеріалу.
- 3.Первинний опис предметів.
- 4.Підготовка артефактів до транспортування до місця стаціонарного зберігання.
- 5.Часткова реставрація керамічного посуду.

6.Робота з антропологічним та археозоологічним матеріалом.

III Змістовий модуль

Тема: «Оформлення польової документації»

1.Види проведених студентом-практикантом робіт на розкопі.

2.Характеристика культурного шару або заповнення досліджуваного археологічного об'єкта.

3.Креслення стратиграфії досліджуваного квадрата.

4.Кількість та місцезнаходження знайдених артефактів.

5.Малюнки артефактів.

IV Змістовий модуль

Тема: «Шкільна археологія»

1.Розробка екскурсії для школярів.

6. Система та критерії оцінювання, формування підсумкової оцінки.

За результатами виконання завдань практики та успішного захисту на звітній конференції, здобувач отримує **підсумкову оцінку**.

Підсумкова оцінка навчальної практики нараховується за накопичувальним принципом і є сумою таких компонентів:

Рекомендований розподіл балів за результатами проходження практики

Зміст завдання	Кількість балів
Поточний контроль	50
Завдання польової практики	0-10
- характеристика культурного шару або заповнення досліджуваного археологічного об'єкта	
- креслення стратиграфії досліджуваного квадрата	0-5
Камеральні роботи:	0-5
- аналіз кількості та місцезнаходження знайдених артефактів	
- малюнки артефактів	0-15
Розробка шкільної екскурсії за матеріалами практики	0-15
Підсумковий контроль	50
Ведення звіту про проходження практики	0-15
Захист звіту	0-20

7. ВИМОГИ ДО ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Звітні документи акуратно оформлюються і подаються груповому керівнику на наступний робочий день після завершення практики. Звітна документація перевіряється, затверджується та оцінюється груповим керівником.

Звіт про практику формується із наступних документів:

1. Звіт про проходження практики, в якому обов'язково вказано (його форма та вимоги щодо заповнення доводяться до практикантів на настановній конференції організатором практики):

- терміни початку і закінчення практики, інформація про виконання програми практики;

- перелік всіх видів робіт, що здійснювались за період практики;

- оцінки та підписи групового керівника.

2. Характеристика культурного шару або заповнення досліджуваного археологічного об'єкта.

3. Креслення стратиграфії досліджуваного квадрата.

4. Аналіз кількості та місцезнаходження знайдених артефактів.

5. Малюнки артефактів.

6. Розробка шкільної екскурсії за матеріалами практики.

8. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Контроль за проходженням практики здійснюється у декількох напрямках:

- ведення здобувачем звіту про проходження, де записуються усі види робіт під час проходження практики;

- оцінка видів робіт, передбачених програмою практики, керівниками практики;

- оцінювання здобувачів включає оцінки за кожне виконане завдання.

Критерії оцінювання практики

Підведення підсумків та узагальнення результатів навчальної практики відбувається на підсумковій конференції (на платформі ZOOM з автентифікацією здобувачів), за участі керівників від університету, представників деканату та членів комісії відповідно до Розпорядження ХДУ «Про затвердження складу комісій для проведення заліку».

Підсумкова оцінка за практику складається з суми балів, отриманих від:

- керівника від бази практики (50%);
- керівника від кафедри історії, археології та методики викладання (50%).

Підсумковий контроль здійснюється під час підсумкової конференції, на якій практикант звітує про виконання завдань практики комісії, призначеній деканом факультету.

Шкала оцінювання практики:

Сума балів /Localgrade	Оцінка ЄKTC		Оцінка за національною шкалою/Nationalgrade
90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні:

1. [Археологія \(для студентів спеціальності «Історія»\): навч.- метод. посібник](#) / Автор-упорядник Ірина Богданівна Скакальська. Перевидання, доповнене й уточнене. Кременець, 2020. 120 с.
2. Археологія України: Курс лекцій: Навч. посібник / Л. Л. Залізняк, О. П. Моця, В. М. Зубар та ін.; за ред. Л. Л. Залізняка. Режим доступу: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001708>

3. Горохівський П.І. Археологія: [Навчально-методичний посібник для студентів денної та заочної форми навчання.](#) / П.І. Горохівський. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2014. 132 с.
4. Закон України «Про музей та музейну справу». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>

Додаткові:

1. The Archaeologist's Field Handbook by Heather Burke, Michael Morrison and Claire Smith. Publisher, Allen & Unwin, 2017. ISBN, 1952535948, 9781952535949. Length, 536 pages. https://barungafieldschool.wordpress.com/wp-content/uploads/2019/11/archaeologists_field_handbook_2017_full.pdf
2. Розвиток історичного джерелознавства в Україні (1840-ві - 1920-ті рр.) : [монографія] / Т. С. Китиченко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. держ. вище училище фіз. культури №1. Харків : ДІСА ПЛЮС, 2019. 238 с.
3. Ірина Костенко, Ірина Халупа. Як Московія стала Росією? До 300-ліття "викрадення" назви українського народу // Радіо Свобода. – 2021. – 21 жовтня. – URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-rus-i-moskoviya/31521000.html>
4. Водотика, С. Г. Нарис історії Херсонщини. Давній час. Наук.-попул. нарис [Текст] / С. Водотика. Київ : Видавець О. Філюк, 2016. 234 с.
5. Чому "русский мир" настільки смердючий? Лекція історика Олександра Палія. – 2022. – 1 квітня. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jI73IGfrvq4>

Електронні ресурси:

1. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. <Http://www.archives.gov.ua/Archives>
2. Веб сайт ЮНЕСКО: <https://en.unesco.org/>

3. Інститут української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. <http://archeos.org.ua/>
4. Журнал «Археологія». – Режим доступу: <https://iananu.org.ua/vidannya-ia/periodichni/aktualni-seriji/arkheologiya>
5. Журнал «Археологія і давня історія України». – Режим доступу: <https://iananu.org.ua/vidannya-ia/periodichni/aktualni-seriji/adiu>